

הנה היא, מולדתנו, שוכבת אטומת שפתיים

פרסום ראשון בעברית: מקור ותרגום עצמי מרוסית

לינור גורליק היא אחת הכוכבות הבולטות במפת ארץ הספרות חוצת הגבולות. היא חיה וכותבת פה לאלה שקוראים שם, ברוסיה. לפעמים היא שבה וחיה שם, וכותבת על פה, ממש עלינו, על כולנו. היא בעיקר מזמינה קוראים מכל העולמות להיכנס אל תוך עולמה. אנו שמחים להעניק לכם הצצה קטנטנה ראשונית לעולמה באמצעות ארבעה שירים רוסיים שהיא תרגמה בעצמה לעברית, וארבעה שירים שכתבה ישירות בעברית. לינור (נולדה בשם יוליה גורליק) היא סופרת, משוררת, עיתונאית ישראלית הכותבת בעיקר רוסית. היא עלתה מבר"מ בשנת 1989 ולמדה מדעי המחשב באוניברסיטת בן-גוריון. עבדה כמתכנתת מחשבים ובתחום השיווק באינטרנט. בשנת 1999 פרסמה ספר שירה פרי עטה (אותו הגדירה מאוחר יותר: "ספר ילדותי, גרוע ביותר"), ב-2003 ראה אור "לא מקומיים", קובץ סיפוריה הקצרצרים שזכה לשבחי הביקורות. ב-2005 ראה אור ספרה "אישה חלולה, עולמה החיצוני והפנימי של ברבי" העוסק בבובה המיתולוגית ובהשפעתה החברתית והתרבותית על תפיסת האישה במערב.

מעניין במיוחד הוא ספרה "האמנות העממית שבעל-פה מאת שוכני המדור 1M (כינס סרגיי פטרובסקי, שגם הוסיף מבוא ואחרית דבר)". לאחר שנשמתו הגיעה לגיהנום, מכנס הדובר הראשי (הדמיוני כמובן) סיפורי פולקלור שאסף סביבו במדור הגיהנום 1M שבו הוא שוכן. התצרף הגיהנומי של הספר מזכיר במבנהו את "מילון הכוזרים" מאת פאביץ', זהו מוקר-פולקלור, מיתולוגיה-דמיונית-מודרנית, מגרש משחקים במבנה של קובייה הונגרית. ניתן למצוא בין עמודי הספר אגדות, קטעי פרוזה, רשימות, שירים, מילון והכל בסגנון גורליק – קצר וקולע, ללא טיפת טרחנות, שעשוע המודע לעצמו.

ב-2012 ראה אור "גן החיות התנכ"י" סאטירה פנטסטית פרי עטה שיש לקוות שתורגם במהרה בימינו לעברית, יהיה זה אך טבעי. הספר כולו מתרחש כאן ועכשיו. כלומר... כאן ו... מתישהו. ב-2013 ראה אור "מדריך למטייל בישראל (לילדים בלבד!)", מדריך טיולים ברוסית הפונה לאלפי (ואולי יותר) הילדים שהגיעו, מגיעים ועוד יגיעו בליווי הוריהם לארץ הקודש. לינור כתבה בנוסף ספרי ילדים שזכו לקהל קוראים נאמן, ביניהם "מרטין לא בוכה" (מלווה באיורי המחברת), "אגתה חוזרת הביתה" וגרסאות מרעננות למעשיות המלך שלמה המוכרות. בימים אלה היא מרצה במכללה לכלכלה במוסקבה בקורס שהגתה ויזמה: "אופנה, תלבושת, אישיות: אדם ומלבושו בחלל

הציבורי". כמו כן היא משמשת עורכת ראשית של פרויקט האינטרנט "בוקניק" בשפה הרוסית, בית לספרות ולתרבות.

לינור גורליק היא תוצר מובהק של הספרות הרוסית הצעירה, הפוסט-סובייטית. הספרות בשפה הרוסית בימינו פורחת ומלבלבת, קהל הכותבים מפותח ומתוחכם. דור הסופרים הנוכחי הספיק לשחוט את כל הפרות הקדושות של הספרות הרוסית ולהקימן לחיים בדמות עגל של זהב שבסופו של דבר גם אותו התחשק להם לטנף, להכתים, לעקוד, לשחוט, להתיר. זהו מעגל רצח האב הבריא של תרבות שמכירה בשורשיה, של מחברים ומחברות שיודעים לברוח הכי רחוק שיש, אבל יודעים לשוב ולהסתופף תחת כנפי האדרת של גוגול כשנעשה קר בחוץ. גם היום ממשיכה הספרות הרוסית לנהל שרשרת מכתבים בעלת היגיון פנימי.

מאז מהפכת האינטרנט וההגירה ההמונית לאחר נפילת ברה"מ התרחבה הכתיבה ברוסית ונעשתה חובקת עולם. העולם הווירטואלי מוצף באתרי ספרות ושירה המציעים קולות מגוונים של אנשים שלעתים קרובות מולדתם היחידה היא השפה, אנשים שנהנים (או סובלים) מדור-לשוניות ומכורי היתוך בדרגה כזו או אחרת של טמפרטורה. חלק מהכותבים המשיעיים בעולם זה חיים כאן, בקרבנו. מדובר בעולים מברה"מ אשר, עמכם הסליחה, המשיכו לכתוב בשפת אמם. מקצתם זוכים להצלחה כבירה בקרב קוראי הרוסית (דינה רובינא היא הבולטת שבהם, היא חיה בארץ באלמוניות ומוכרת מליוני עותקים ברוסיה. אבל יש שמות נוספים).

זהו פרסומה הראשון של לינור גורליק בעברית, ונקווה שבעקבותיו נזכה לראות את ספריה בשפת הקודש.

רועי חן

1. תרגומים עצמיים מרוסית

*

לאלכסנדר ברש

איך אֶפְשֶׁר לְכַתֵּב שִׁירָה אַחֲרֵי ה־1 בִּיּוּלִי 1942?
אַחֲרֵי ה־6 בִּפְּרֻוֹאֶר 43? אַחֲרֵי ה־11 בִּסְפֶּטֶמְבֶּר 1952?
איך אֶפְשֶׁר לְכַתֵּב שִׁירָה אַחֲרֵי ה־4 בִּמָּאִי 1917?
אַחֲרֵי אֻקְטוֹבֶר 1925? מָרֵץ 1984?
איך אֶפְשֶׁר לְכַתֵּב שִׁירָה אַחֲרֵי ה־8 בִּמָּאִי 1959?
12 בְּנוֹבֶמְבֶּר 68? אַחֲרֵי ה־3 בְּדֶצֶמְבֶּר 79?

איך אָפּשׂר לכתב שירה אחרי ה־7 בחדש שעבר?
 אחרי יוני של השנה הקודמת? אחרי אוגוסט?
 אחרי יום חמישי הזה?
 אחרי מה שקרה היום ב־3?
 רק 31 בדצמבר 35 היה אולי עוד יותר גרוע,
 רק 5 באוקטובר 99 היה עוד יותר נוראי – וגם זה לא בטוח
 רק 10 במאי 1964. 4 בדצמבר 1959. או, נגיד,
 25 בנובמבר 27. או 26 בנובמבר.
 מִי־שֶׁהוּ בִּטַח נִפְל מִסָּלָם מִתְקַפֵּל בְּסִפְרֶיהָ עִירוֹנִית,
 שֶׁבֶר אֶת הַגֵּב, לְעוֹלָם לֹא יוּכַל לִלְכֵּת.
 מִי־שֶׁהוּ בִּטַח נִפְטֵר כְּשֶׁעֲשֶׂה טְעוֹת וּפּוֹצֵץ אֶת עֲצָמוֹ
 יַחַד עִם בְּנֵי עֶרְבָה ב־3 בִּבְקָר.
 אֶצֶל מִי־שֶׁהוּ רֵץ הַיֶּלֶד לְקִנּוּת לֹו גְלִידָה
 שְׁנֵי בְּנֵי־מָפָה
 לֹא, אֶפְלוּ בְּנִין אֶחָד
 לֹא, אֶפְלוּ כָאֵן, בְּבִנְיָן שֶׁלָּנוּ
 וְלֹא חֹזֵר אֶף פַּעַם.
 לֹא, חֹזֵר אַחֲרֵי 21 שָׁנִים, ב־3 באוגוסט
 או אַחֲרֵי שָׁנָה וַחֲצִי, ב־13 בִּנוֹבֶמְבֶּר, ב־6 בְּעֶרֶב.
 מִת בְּשִׁבְעָה בַּחֲדָשׁ שֶׁעֶבֶר.
 כָּתַב שִׁיר אֶחָד, בְּאַמֶּת גְּרוּעַ.

*

כִּי חֲטֵאֲנוּ – לֵכֵן הֶצְנַחְנוּ לְתוֹךְ מִצְרַיִם, –
 אֶל חוֹלוֹת שְׁנוּטָפִים שֶׁלֹּהָבוֹת,
 אֶל הַמִּים שֶׁמִּסְרִיחִים מִפֶּחַד,
 בְּלִי לְהַבְדִּיל לָהֶם בֵּין קִרְפָּדָה לְחִפְרִית
 וּבֵין שְׁחָרֵי הַגַּחְוֹן לְאַדְמֵי הָעֵינִים.
 עֲשׂוּ, עֲשׂוּ, הֵיכֵן הוּא אֶרֶן אַחִינוּ,
 אֶרֶן אַחִינוּ מִפְּלָגָה מִסֵּפֶר שְׁמוֹנָה?
 הָאַרְבֶּה יָרַד עַל הַמָּשִׁי שֶׁל מִצְנַחוּ הַפֶּתוּחַ
 בֶּן בְּכוֹר לְאִמּוֹ הוּא הָיָה, סְטוּץ רֹאשׁוֹן לְאַשְׁתּוֹ.

*

הִנֵּה סָתוּ הַגִּיעַ.
הָעֵלִים הִצְהִיבוּ.
צִפּוֹרִים הִחְרִישוּ.
וְהַשְׁחִיר הִדָּשָׂא.

הַתִּיבֶּשׁ הָעֵשֶׂב.
הַתְרוֹקֵן הַיַּעַר.
הַנֶּהָר קָפָא לוֹ.
דָּם עוֹמֵד כְּפָרְנוֹ.

הַחֲזוֹר הַפְּצִיעַ.
כָּל עֶנְף בּוֹעֵר הוּא.
אֵשׁ עוֹלָה אֲמִירָה.
מָה רוֹצִים הֵם, רִבְקָה, מָה רוֹצִים בְּגֶרְמָנִית הֵם,
מָה זֶה הֵם צוֹרְחִים שָׁם?

*

כָּל מָה שֶׁהֵינּוּ אֲמוֹקְסִיצִילִין
עֲכָשׁוּ הוּא לוֹרֶסִידוֹן, אָחִי;
כָּל מָה שֶׁאֲנַחְנוּ אֲלֹטְרִיפֶטֶן
עֲכָשׁוּ לְמוֹטְרִיג'ין, אֶהוּבִי.
לֹא, אֵל תִּתְפַּלֵּל לְמֶלֶךְ אַחֵר,
אֵל תִּבְקֶשׁ אִשָּׁה שׁוֹנָה,
אֵל תִּדְבֹּר בְּשׁוֹם לְשׁוֹנוֹת,
אֵל פְּרִיקָאט,
אֵל הַלּוֹפֵר.

2. שירים בעברית

*

אחותו לאחיה את שתי האצבעות מלקקת,
אצבעות רטבות, שני דגים שעירים מעמקי השפלה הרוחת;
הם בפיה רבים מי מהם בשביל אמא ומי בשביל אבא –
פרושו מי ישרד ולמי מחכה אמבולנס כבן שמונה רגלים,
עם עיני לויתן השפלה הקפואה כעמקי אחינית מבהלת.
הוא אחיה זולל אחותו, אחותו החצי מבשלת
במיצים הסמיכים של חדר ילדים בן אלפים ועשר,
ממלא בשחרים שעירים בני כשבע קמיצות וזרת,
וקמיצה את קמיצה משיגה בלילות הקפואים
ואומרת לכל אחיותיה:
"תעצמו את עיניכן, דגי הקטנים, צללו עמקות אל החשך,
אלפיות הפתוחים של המשטחים לפנינו,
ותהיו להם אצבע ואמה, רבים עד הריר הרוחח
כל עוד לילה כחל הבהובים מדמם חלומות משפלים של אמו ואביה,
חלומות לקוקים בשפלה שבין חרקוב לורשה;
את הדיסה הזאת שבשלה להם סבתא של סבתא
יצטרכו ללקק אחותו ואחיה עד יום מותם או אפלו
עד הבהוב אחרון של האור הכחל המלל באגרוף השמים".

*

פרה פרה, אחי אחי:
אחי קטנטן, תקח אפרה,
אחי עצום, תקח כתומה –
וכך נטרף על כל השבע,
ועצמות לבנבנות –
דקות, שבירות, מלאות במח, –
נשאיר לארבע אחיותינו:
יכרסמו עד אור הבקר,

פָּרָה פָּרָה וְשָׁלַד שָׁלַד.
 פָּרָה פָּרָה צְנוּמוֹת כְּשָׁלַד –
 מִחֵר יִבֹּאוּ אֲכָרִים
 מִלֵּאֵי תוֹדָה, תִּקְוָה וְשִׁבְחָה,
 נוֹשָׁאִים כְּתָרֵי פָּרָחִים וְסִטִּיקִים, –
 וְהִנֵּה הֵם, הָאֲכָרִים,
 וּבִידֵיהֶם קָלְשׁוֹנוֹת,
 וְכָל מַעִיל פָּרוֹה אֶפֶר
 מִרִּיחַ שָׁלֵג דָּאֲשָׁתֶקֶד.
 הָרִי רְזוּת רְזוּת הָיוּ,
 הָרִי פָּרְעָה עֶצֶם עֵינַיִם –
 חֲכוּ, חֲכוּ עַד אוֹר הַבֶּקֶר,
 אֶל תִּתְקַרְבוּ לְאַחִיוֹתֵינוּ,
 חֲכוּ, חֲכוּ, אֲנִי מִבְּטִיחַ
 כִּי גַם תִּשְׁמַנְמוֹנוֹת שָׁלֵנוּ
 נִזְלַל אַחִי וְאַחִיוֹתֵינוּ
 פָּרָה פָּרָה, לֹאֵט לֹאֵט.

*

אֵין כָּל מְלָה לָזֶה, עֲדִינָה –
 לָמָּה שְׁלִמּוֹלֶדֶתֵנוּ
 נִסְגָּר בְּפֶתַח הָרִגְלִים
 כְּשֶׁאֵתָּ, אֲנִי וְשֵׁד יָדוּעַ
 בֵּין הַשִּׁיחִים, פָּרָחִים וְצוּאָה
 מִצָּאֵנוּ אֶפְשָׁרוֹת אַחֲרָת.
 כְּשֶׁאֵתָּ, אֲנִי וְשֵׁד דִּירְבֹּלַח
 בְּנֵי שֵׁשֶׁת הַיָּמִים וּמִטָּה
 שֶׁחֲקֵנוּ שְׁנֵי רוּפָאִים וְכִסְאָה
 בֵּין צִבְרִים וְרָדִים וְכוֹשִׁים
 בֵּין חִלְצֵי מוֹלֶדֶתֵנוּ,
 בְּכָה הַשֵּׁד כְּמוֹ יֶלֶד סְדוּמִי
 גַּם אַחֲרֵי הָאֶפִּידוֹרֵל,
 גַּם אַחֲרֵי שְׁכַבְר אֲמָרְנוּ:

"ההפרדה עברה בסדר",
 גם אחרי שכבר נסחנו
 ברב-מלים עברי לגמרי
 כי הוא חפשי לעוף, כפרה,
 לגיהנום, מואב או שבא, –
 בכין קטן פתח הצ'ופצ'יק,
 גשש עם פקק בין הרגלים.
 מללנו כל ציוץ, עדינה,
 צריחה-צריחה אדם נקדנו –
 והנה היא, מולדתנו,
 שוכבת אטומת שפתים,
 ובבטנה צורחים שדינו –
 שדי מואב וכוש ושבא –
 ואין מלה לזה, עדינה,
 ואין זקפה לסטוסקופים.

*

מי עלה על ירושלים
 ורוכב לכוון תפארת?
 מי את הגב העקום של רמלה
 מכונן לו בין הרגלים,
 משתקשק עליו דאבונה
 וצורת שירי מולדת?
 כה זריזים הם היום, סוסינו,
 כה מפחיד מבריקות שניהם,
 כה מרשים הוא פאור בגדנו
 כאשר אוהדים אנהנו
 את אלה אשר שוברים צוארם
 כאן, בהיפודרום שלנו.